

Міністерство освіти і науки України
Управління освіти і науки Чернігівської обласної державної адміністрації
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (Україна)
University of Wolverhampton (UK)
Centre for Research in Early Childhood (CREC), (UK)
Imperial School of Business and Science (Botswana)
Міжнародна академія прикладних наук в Ломжі (Республіка Польща)
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(Україна)
Криворізький державний педагогічний університет (Україна)
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра
Довженка (Україна)
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (Україна)
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника (Україна)

СУЧАСНЕ ДОШКІЛЛЯ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ДОСВІД, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Збірник матеріалів

Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції

22 квітня 2026 року

Тупіка Алла. Педагогічні умови збагачення словника дітей середнього дошкільного віку засобами дитячої літератури	174
Тур Оксана. Проектна діяльність як чинник формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку	176
Федоренко Неля. Негативна поведінка у дітей дошкільного віку: сутність і типологія відхилення	180
Хотлубей Альона. Розвиток художньо-творчого потенціалу дітей 3-4 років засобами образотворчого мистецтва	184
Чеверда Наталія. Роль партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї у національно-патріотичному вихованні старших дошкільників	187
Чернєцова Наталія. Сутність та особливості виникнення негативної поведінки у дітей дошкільного віку	190
Шапаренко Каріна. Використання ІКТ в дошкільній освіті	194
Шевчук Діана. Оздоровчо-коригувальний потенціал музикотерапії у закладах дошкільної освіти	196
Шиленко Яна. Екологічна культура дошкільників як основа відповідального ставлення до природи	201
Шульга Людмила. Модернізація форм організації художньо-естетичного розвитку дошкільників в умовах глобальних трансформацій	203
Шумал Наталія. Нетрадиційні техніки малювання як засіб розвитку творчості дошкільників	206
Яценко Діана. Використання педагогічних ідей Фрідріха Фребеля у сучасних підходах до сенсорного виховання дошкільників	209

вона забезпечує не лише збагачення словникового запасу, а й формує мовне чуття, образність мислення та здатність до самовираження. Особливу роль у цьому процесі відіграє казка як ефективний засіб розвитку уяви, мислення та мовленнєвої творчості дитини. Систематичне використання художнього слова в освітньому процесі, засноване на партнерській взаємодії дорослого й дитини та застосуванні ігрових методів, сприяє подоланню лексичного спрощення мовлення.

Список використаних джерел:

1. Аніщук А. М. Педагогічні умови оптимізації мовленнєвого самовираження дошкільників різної статі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 . К., 2009. 258 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти України / під наук. керівн. Піроженко Т. О.; авт. кол-в: Байєр О. М., Безсонова О. К., Брежнєва О. Г., Гавриш Н. В., Загородня Л. П. та ін. 2021. 37 с. URL: <https://surl.li/azmxer>
3. Березовська І., Федорова М. Особливості розвитку словника в дошкільному віці. Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії: зб. мат. конф. Кам'янець-Подільський, 2024. С. 23-28. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/42041/1/1.pdf>
4. Богуш А. М., Луцан Н. Г. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2008. С.115-156.
5. Богуш, А. М. Дошкільна лінгводидактика : хрестоматія : навч. посібник для студ. вищ. пед. навч. закладів / упоряд. А. М. Богуш. Київ : Слово, 2005. 720 с.
6. Богуш, А. М., Маліновська Н. В.. Методика розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей раннього віку : навч.-методичний посібник : до програми "Оберіг", К. : Слово, 2016. 388 с. : С. 386– 389.
7. Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєвої творчості в дошкільному віці. Донецьк : ТОВ «Лебідь», 2001. 218 с.
8. Крутій К. Л. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2005. 206 с.
9. Сухомлинський В. О. Том Третій, Серце віддаю дітям, Народження громадянина, Листи до сина. Київ: «Радянська школа», 1977. 45 с.

УДК 373.2.091.31:005.8

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тур Оксана, докторка педагогічних наук, професорка кафедри психології та педагогіки Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» м. Полтава, Україна.

Відхід від репродуктивних методів навчання, що базуються на простому повторенні та копіюванні дій за зразком, а також активне впровадження особистісно-орієнтованих технологій сьогодні визначають стратегічний вектор

розвитку всієї системи дошкільної освіти. У контексті гуманізації освітнього процесу особливої ваги набуває розвиток внутрішнього потенціалу дитини, її здатності до самостійного пошуку та творчої самореалізації. Старший дошкільний вік постає унікальним сензитивним періодом для інтенсивного розвитку пізнавальної активності – складного інтелектуально-емоційного утворення, що проявляється як природне прагнення малюка досягнути світобудову, виявити приховані зв'язки між природними та соціальними явищами, а також знайти власне місце в соціумі. Оскільки саме в цей час закладаються фундаментальні світоглядні позиції, виникає гостра потреба у використанні таких форм роботи, які б перетворювали дитину з пасивного споживача інформації на активного дослідника та суб'єкта власної пізнавальної діяльності.

У контексті динамічних змін у суспільстві та освіті, метод проєктів постає обґрунтованою та змістовною відповіддю на актуальні запити сучасності, оскільки він докорінно змінює вектор взаємодії дитини з навколишнім світом.

Метод проєктів – це система навчання, за якої діти здобувають знання та навички в процесі планування та виконання практичних завдань (проєктів) [1, с. 128]. Його головна відмінність від традиційного заняття – наявність реальної проблеми, яку дитина прагне розв'язати. Ця технологія дозволяє вихованцеві відмовитися від ролі пасивного споживача готових знань і надає унікальну можливість не просто отримувати теоретичну інформацію від дорослого, а глибоко «проживати» її через власну діяльність, емоційне залучення та практичні пошуки. У процесі реалізації проєкту кожна дитина проходить шлях від виникнення пізнавального інтересу до отримання конкретного результату, що сприяє ефективній трансформації абстрактних відомостей у цілісний власний досвід, інтегрований у структуру особистості.

Перехід до практичної реалізації методу проєктів потребує глибокого розуміння внутрішніх механізмів розвитку дитини, адже ефективність будь-якої технології визначається її відповідністю психологічним особливостям віку. Саме в старшому дошкільному віці (5–6 років) відбуваються якісні зміни у розвитку особистості: пізнавальна активність трансформується з простої ситуативної цікавості, спрямованої на зовнішні ознаки предметів («Що це?»), у глибоку, стійку пізнавальну мотивацію, орієнтовану на встановлення сутнісних зв'язків і внутрішніх закономірностей («Чому це так працює?», «Від чого це залежить?»).

У структурі такої активності виокремлюємо три взаємопов'язані компоненти, які знаходять своє повне відображення в проєктній діяльності: 1) *інтелектуальний компонент*, що включає не лише обсяг засвоєних знань, а й динамічність мисленнєвих операцій. Дитина вчиться аналізувати інформацію, порівнювати об'єкти та класифікувати їх за суттєвими ознаками. Наприклад, у проєкті «Світ комах» дитина не просто запам'ятовує назви, а починає диференціювати їх за середовищем існування чи способом живлення, виокремлюючи спільні ознаки класу; 2) *емоційно-вольовий компонент*, що визначає ставлення дитини до процесу пізнання. Це щире захоплення та задоволення від моменту інсайту – власного відкриття, а також здатність до

вольового зусилля, необхідного для доведення розпочатої справи до кінця, незважаючи на труднощі.

Прикладом може бути тривале спостереження за проростанням насінини, де дитина вчиться терпляче очікувати результату та фіксувати зміни; 3) *діяльнісний компонент*, що реалізується у практичній готовності до активних пошукових дій та експериментування. Це перехід від теорії до практики, де дитина стає ініціатором маніпуляцій з предметами для перевірки своїх гіпотез. Наприклад, під час проєкту про властивості води дитина самостійно перевіряє, які предмети тонуть, а які тримаються на поверхні, фактично реалізуючи алгоритм наукового пошуку.

Відповідно до мети та змісту діяльності, виділяємо наступну класифікацію проєктів для старших дошкільників: 1) *дослідницько-творчі* – передбачають перевірку гіпотез через експериментування з подальшим креативним представленням результатів. Наприклад, у проєкті «Таємниці невидимого повітря» діти за допомогою дослідів із вітрячками та кульками вивчають властивості стихії, а підсумком стає створення колективної стіннівки або виставка малюнків «Чим пахне вітер?»; 2) *рольові-ігрові* – базуються на розв'язанні проблемних ситуацій через входження в образ персонажів та моделювання соціальних відносин.

Наприклад, у проєкті «Ми – рятувальники природи» вихованці беруть на себе ролі «екологічного патруля», розробляють правила поведінки в лісі та проводять гру-драматизацію з порятунку «пораненого» дерева; 3) *інформаційно-практико-орієнтовані* – спрямовані на збір, систематизацію даних про певний об'єкт та їх застосування у реальній практиці. Наприклад, проєкт «Звідки береться хліб?» включає інтерв'ю з кухарем, вивчення видів злаків та завершується практичною дією – випіканням печива або створенням ілюстрованої «Книги вітамінів», яка стає посібником для молодших груп.

Ефективність практичного впровадження окреслених типів проєктів забезпечується дотриманням чіткої технологічної послідовності, що трансформує теоретичні засади в цілісний освітній цикл [2, с. 37]. Процес розпочинається з виявлення актуальної *проблеми*, яку вихователь не нав'язує, а делікатно інтегрує в освітній простір (наприклад, через запитання «Чому взимку на підвіконні в'януть квіти?»), що стимулює первинний пізнавальний інтерес. Наступним етапом є спільне *планування* діяльності за допомогою «моделі трьох питань» (Що ми знаємо? Що хочемо дізнатися? Як саме це зробити?), де дитина вперше виступає повноправним суб'єктом організації власної діяльності. Найактивніша фаза – *дослідження*, що активізує діяльнісний компонент через збір інформації, залучення батьків та проведення експериментів, що безпосередньо формує самостійність вихованця. Результатом цієї роботи постає конкретний *продукт* як матеріальне втілення проєкту (макет, альбом, вистава чи посаджений город), а фінальна *презентація* власних досягнень забезпечує реалізацію емоційно-вольового компонента, зміцнюючи впевненість дитини у власних силах та формуючи позитивну самооцінку [4, с.58].

Успішна реалізація описаного алгоритму можлива лише за умови докорінної зміни позиції дорослого, де вихователь трансформується з

репродуктивного «транслятора знань» у фасилітатора та партнера. У межах проєктної технології педагог фокусується на створенні насиченого розвивального середовища – від підбору матеріалів для експериментів до забезпечення доступу до інформаційних ресурсів. Головним завданням стає не надання готових відповідей, а стимулювання дитячих запитань та підтримка дослідницького азарту. Важливим складником цього процесу є синергія з родиною: проєктна діяльність постає найефективнішим інструментом залучення батьків до освітнього процесу. Стаючи активними партнерами, вони разом із дітьми долучаються до пошуку інформації та підготовки матеріалів, що зміцнює родинні зв'язки та підтримує пізнавальну мотивацію дитини за межами закладу освіти.

Підсумком впровадження проєктної діяльності є комплексний вплив на цілісний розвиток особистості дошкільника, що виходить далеко за межі простого накопичення знань. У когнітивній сфері це забезпечує формування системного мислення та цілісної картини світу; у комунікативній – розвиває вміння працювати в команді, домовлятися та конструктивно розподіляти ролі. Окрім того, проживання всіх етапів проєкту збагачує емоційний інтелект дитини через усвідомлення значущості власної праці та радість від досягнутого результату. Зрештою, проєктна діяльність гартує вольові якості – цілеспрямованість та концентрацію уваги, що є фундаментальним підґрунтям для успішного переходу до шкільного навчання та подальшої самореалізації в динамічному суспільстві.

Отже, впровадження методу проєктів у роботу зі старшими дошкільниками є стратегічно важливим кроком на шляху гуманізації освіти, оскільки ця технологія забезпечує перехід від пасивного засвоєння знань до активного самостійного дослідження світу. Завдяки цілісному алгоритму реалізації та зміні ролі педагога на фасилітатора, проєктна діяльність дозволяє максимально розкрити внутрішній потенціал дитини, інтегруючи інтелектуальний, емоційно-вольовий та діяльнісний компоненти пізнавальної активності. Ефективна синергія закладу дошкільної освіти та родини в межах проєктного підходу не лише сприяє системному когнітивному розвитку та соціалізації вихованця, а й закладає міцний фундамент вольових якостей і впевненості у власних силах, що є ключовим фактором успішної самореалізації майбутньої особистості в умовах сучасного динамічного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Козак Л. В., Коваль В. Ю. Проєктна діяльність як засіб підготовки дитини до навчання у новій українській школі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 71. Т. 1. С.127–131.
2. Метод проєктів у діяльності дошкільного закладу / Укладач Л.А.Швайка. Харків : Вид. група «Основа», 2010. 203 с.
3. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція : Наказ М-ва освіти і

4. Чернуха Н., Васильєва-Халатникова М. Проектна діяльність як тренд сучасного освітнього процесу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Педагогіка»*. 2024. № 1 (17). С. 56–60. DOI: <https://doi.org/10.17721/2415-3699.2023.17.13>

УДК 373.2:159.922.7

НЕГАТИВНА ПОВЕДІНКА У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: СУТНІСТЬ І ТИПОЛОГІЯ ВІДХИЛЕННЯ

Федоренко Неля, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, Україна.

Постановка проблеми. важливий період становлення та розвитку дитини. Процес соціалізації дітей починається та активно розгортається у дошкільному віці. Відбувається це як правило досить складно. Тому діяльність сучасних освітніх закладів в умовах загострення соціально-економічних і негативних протиріч у суспільстві вимагає значних зусиль та нових підходів до виховання дітей.

Педагоги усвідомлюючи тенденцію зростання відхилень у поведінці дітей дошкільного віку, намагаються розв'язати цю проблему використанням традиційних форм, методів та засобів виховного впливу на дітей.

Одним із основних таких засобів попередження негативних проявів у поведінці дітей є формування культури поведінки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемі формування культури поведінки дітей присвятили свої роботи такі відомі науковці як А. Богуш, М. Лісіна, Т. Поніманська, О. Савченко, Ю. Пелех, Н. Вашуленко.

Значна частина наукових досліджень Л. Божович, Л. Артемової, Т. Поніманської, В. Котирло та ін. присвячена проблемі нормативності дошкільників. Досить цінними є праці С. Кулачковської, В. Мухіної, О. Кононко, Л. Артемової, що присвячені дослідженню особистісних новоутворень у старшому дошкільному віці, які впливають на сформованість культури поведінки дитини, а саме: емоційну уяву, афективно-гностичні комплекси, здатність до емпатії, елементарну саморегуляцію поведінки, особливості формування оцінних еталонів.

Мета статті: проаналізувати типологію поведінкових відхилень у дослідників та психолого-педагогічні чинники їх виникнення.

Викладення основного матеріалу. Дошкільний вік є найважливішим періодом для формування і становлення повноцінної, гармонійно розвиненої особистості дитини. Вже в ранньому дитинстві закладається основа певного стилю поведінки дитини та формується відповідна життєва позиція. Тому дуже важливо знати можливі причини виникнення відхилень у її поведінці. Науковці